

Zaak C-290/20

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

30 juni 2020

Verwijzende rechter:

Satversmes tiesa (grondwettelijk hof, Letland)

Datum van de verwijzingsbeslissing

11 juni 2020

Verzoekende partij:

AS Latvijas Gāze

Andere partijen bij het geding:

Saeima (Letse parlement)

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija

Voorwerp van het hoofdgeding

Grondwettelijk beroep betreffende de overeenstemming van de door de Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (commissie voor de regulering van openbare diensten, Letland) vastgestelde regeling inzake de aansluiting op het aardgastransmissiesysteem met de bepalingen van de Satversme (Letse grondwet) en de Enerģētikas likums (Letse energiewet) en betreffende de overeenstemming van de bepalingen van de energiewet met de grondwet, waarbij wordt verzocht om verduidelijking aangaande de wettelijke regeling van een lidstaat op grond waarvan iedere gebruiker van aardgas zich kan aansluiten op het aardgastransmissiesysteem.

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële verwijzing

De verwijzende rechter verzoekt op grond van artikel 267 VWEU om de uitlegging van artikel 2, punt 3, artikel 23 en artikel 32, lid 1, van richtlijn 2009/73

om te kunnen bepalen of gebruikers van aardgas de mogelijkheid moeten hebben om te worden aangesloten op het aardgastransmissiesysteem (en zo ja, om welke categorieën van gebruikers het daarbij gaat).

Prejudiciële vragen

- 1) Moeten artikel 23 en artikel 32, lid 1, van richtlijn 2009/73/EG aldus worden uitgelegd dat de lidstaten verplicht zijn een wettelijke regeling vast te stellen volgens welke eindafnemers kunnen kiezen op welk systeem – een transmissie- of een distributiesysteem – zij zich willen aansluiten en de systeembeheerder verplicht is hen toegang tot het desbetreffende systeem te verlenen?
- 2) Moet artikel 23 van richtlijn 2009/73/EG aldus worden uitgelegd dat de lidstaten verplicht zijn een wettelijke regeling vast te stellen volgens welke uitsluitend niet-huishoudelijke afnemers (d.w.z. industriële afnemers) zich kunnen aansluiten op het aardgastransmissiesysteem?
- 3) Moet artikel 23 van richtlijn 2009/73/EG, inzonderheid het begrip „nieuwe industriële afnemer”, aldus worden uitgelegd dat de lidstaten verplicht zijn een wettelijke regeling vast te stellen volgens welke uitsluitend niet-huishoudelijke afnemers (d.w.z. industriële afnemers) die niet eerst zijn aangesloten op het distributiesysteem zich kunnen aansluiten op het aardgastransmissiesysteem?
- 4) Moeten artikel 2, punt 3, en artikel 23 van richtlijn 2009/73/EG aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een wettelijke regeling van een lidstaat volgens welke de transmissie van aardgas het rechtstreekse transport van aardgas naar het systeem voor de levering van aardgas aan de eindafnemer omvat?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, artikel 2, lid 2, en artikel 4, lid 2, onder a) en i).

Richtlijn 2009/73/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van richtlijn 2003/55/EG, overwegingen 1, 3, 6, 8 en 48, artikel 2, punten 3, 5, 24 en 25 tot en met 27, artikel 23, leden 1 en 2, en artikel 32, lid 1.

Richtlijn 2003/54/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en houdende intrekking van richtlijn 96/92/EG, artikelen 2 en 20.

Rechtspraak van het Hof van Justitie

Arrest van 9 oktober 2008, Sabatauskas e.a., C-239/07, EU:C:2008:551, punten 45, 47 en 49.

Nationaal recht

Grondwet van de Republiek Letland, artikelen 1, 64 en 89 en artikel 105, eerste volzin.

Energiewet, artikel 1, punten 7, 12, 13, 15, 16, 32 en 35, artikel 45, leden 2 en 7, artikel 84¹, lid 1, en artikel 111, [lid] 1, [punten] 1 en 2.

Besluit nr. 1/7 van de commissie voor de regulering van openbare diensten van 18 april 2019, „Dabaspāzes pārvades sistēmas pieslēguma noteikumi biometāna ražotājiem, sašķidrinātās dabaspāzes sistēmas operatoriem un dabaspāzes lietotājiem” (regels voor aansluiting op het aardgastransmissiesysteem voor producenten van biomethaan, beheerders van LNG-systemen [(systemen voor vloeibaar aardgas)] en gebruikers van aardgas).

Korte beschrijving van de feiten en hoofdgeding

- 1 De litigieuze wettelijke bepaling – artikel 84¹, lid 1, van de energiewet – is in die wet ingevoegd bij wijzigingen van 2016, die, onder meer, noodzakelijk waren om te voldoen aan de vereisten van richtlijn 2009/73, die de totstandbrenging van een goed werkende interne markt moeten waarborgen teneinde de verkoop van aardgas in de Europese Unie onder gelijke voorwaarden en zonder discriminatie of beperkingen mogelijk te maken en een economisch redelijke en doeltreffende toegang van derden tot het aardgasnet te waarborgen.
- 2 In voornoemde wettelijke bepaling wordt bepaald dat de commissie voor de regulering van openbare diensten haar goedkeuring moet hechten aan de regels voor aansluiting op het aardgastransmissiesysteem die door de aardgastransmissiesysteembeheerder zijn vastgesteld voor producenten van biomethaan, LNG-systeembeheerders en gebruikers van aardgas, alsook aan de door de aardgasdistributiesysteembeheerder vastgestelde regels voor aansluiting op het aardgasdistributiesysteem voor gebruikers van aardgas. Bovendien omvat de transmissie van aardgas volgens de energiewet niet alleen het transport van aardgas via het transmissiesysteem naar het distributiesysteem, maar ook het rechtstreekse transport van aardgas naar de gebruikers. De distributie van aardgas omvat ook het transport van aardgas van het aardgastransmissiesysteem naar het energieleveringsnet van de gebruiker.
- 3 Op 18 april 2019 heeft de commissie voor de regulering van openbare diensten besluit nr. 1/7 getiteld „Dabaspāzes pārvades sistēmas pieslēguma noteikumi biometāna ražotājiem, sašķidrinātās dabaspāzes sistēmas operatoriem un

dabasgāzes lietotājiem” (regels voor aansluiting op het aardgastransmissiesysteem voor producenten van biomethaan, LNG-systeembeheerders en gebruikers van aardgas) goedgekeurd. Volgens deze regels kan iedere gebruiker van aardgas zich zonder tussenkomst van een distributiesysteembeheerder aansluiten op het aardgastransmissiesysteem.

- 4 Verzoekster heeft bij de Satversmes tiesa (grondwettelijk hof, Letland) een beroep wegens ongrondwettigheid ingesteld op grond dat die regels, en artikel 84¹, lid 1, van de energiewet inbreuk maakten op, met name, haar eigendomsrecht.
- 5 Naar aanleiding van de instelling van het beroep wegens ongrondwettigheid door verzoekster, moet de Satversmes tiesa zich uitspreken over: 1) de overeenstemming van de regels voor aansluiting op het aardgastransmissiesysteem met de artikelen 1, 64 en 89 en artikel 105, eerste volzin, van de grondwet van de Republiek Letland en met artikel 45, lid 7, en artikel 84¹, lid 1, van de energiewet, en 2) de overeenstemming van artikel 84¹, lid 1, van de energiewet met artikel 64 van de grondwet van de Republiek Letland.

Argumenten van de partijen in het hoofdgeding

- 6 **Volgens verzoekster** zijn de litigieuze regels niet in overeenstemming met artikel 64 en artikel 105, eerste volzin, van de grondwet, schenden zij de beginselen van goed beheer, behoorlijke wetgeving, bescherming van het gewettigd vertrouwen en rechtszekerheid die voortvloeien uit de artikelen 1 en 89 van de grondwet. Ook zijn zij in strijd met artikel 45, lid 7, en artikel 84¹, lid 1, van de energiewet. Artikel 84¹, lid 1, van de energiewet is op zijn beurt weer niet in overeenstemming met artikel 64 van de grondwet.
- 7 Verzoekster voert aan dat tot 3 april 2017 alleen zij, als verticaal geïntegreerd bedrijf, de aankoop, opslag, transmissie, distributie en afzet van aardgas in de Letse aardgasmarkt waarborgde. In het proces van liberalisering van de aardgasmarkt in Letland is, als een van verzoekster losstaande entiteit, de naamloze vennootschap Conexus Baltic Grid opgericht, waaraan met name de nationale infrastructuur voor de transmissie van aardgas en het enige aardgastransmissiesysteem werden overgedragen. Verzoekster is geen aandeelhouder van die naamloze vennootschap. Daarnaast werd, als een van verzoekster losstaande dochteronderneming, de naamloze vennootschap Gaso opgericht, die op basis van een vergunning een aardgasdistributiedienst verricht op het grondgebied van Letland. Verzoekster is enig aandeelhouder van deze naamloze vennootschap en brengt nog steeds aardgas in de handel. Overeenkomstig de vergunning is de naamloze vennootschap Gaso de enige aardgasdistributiesysteembeheerder in Letland die de levering van aardgas uit het transmissiesysteem naar de eindafnemers waarborgt. De distributie van aardgas is een van de belangrijkste bedrijfsactiviteiten van de groep van verzoekster. De litigieuze regels voor aansluiting op het aardgastransmissiesysteem verlenen iedere gebruiker van aardgas toegang tot aansluiting op het

aardgastransmissiesysteem zonder tussenkomst van de distributiesysteembeheerder. Op deze wijze worden er beperkingen opgelegd aan het middels een vergunning verworven recht van de naamloze vennootschap Gaso, die tot de groep van verzoekster behoort, om een handelsactiviteit binnen het aardgasdistributiesysteem uit te oefenen.

- 8 Volgens verzoekster heeft de vaststelling van de litigieuze regels tot gevolg gehad dat de waarde van de groep van verzoekster is gedaald en is daarom haar in artikel 105 van de grondwet erkende eigendomsrecht geschonden. Gegeven het feit dat de litigieuze regels zijn vastgesteld op grond van artikel 84¹, lid 1, van de energiewet, maakt ook deze bepaling van de energiewet inbreuk op dit eigendomsrecht.
- 9 Verzoekster is van mening dat uit een analyse van artikel 84¹, lid 1, van de energiewet in het licht van de aard en de doeleinden van die wet naar voren komt dat de wetgever de commissie voor de regulering van openbare diensten niet de bevoegdheid heeft verleend om regels vast te stellen die het iedere gebruiker van aardgas toestaan zich te ontkoppelen van het aardgasdistributiesysteem en zich rechtstreeks aan te sluiten op het aardgastransmissiesysteem. In dit verband moet rekening worden gehouden met richtlijn 2009/73.
- 10 Volgens verzoekster volgt uit richtlijn 2009/73 dat aardgasdistributiesysteembeheerders onafhankelijk en gescheiden moeten zijn van de aardgastransmissiesysteembeheerders. De gebruikers van aardgas beschikken over een recht van toegang tot het aardgasnetwerk, maar hebben geen recht op aansluiting op een bepaald type systeem (het distributie- of het transmissiesysteem). In de regel wordt de gebruiker van aardgas op het aardgasnetwerk aangesloten via het aardgasdistributiesysteem, dat door de aardgasdistributiesysteembeheerder wordt beheerd.
- 11 Verzoekster stelt dat, ingevolge artikel 23 van richtlijn 2009/73, een door een lidstaat vastgestelde regeling de rechtstreekse aansluiting van gebruikers van aardgas op het aardgastransmissiesysteem uitsluitend mag toestaan indien de aardgasdistributiesysteembeheerder de aansluiting op het systeem wegens technische of operationele beperkingen weigert, of indien er andere objectieve redenen bestaan die de rechtstreekse aansluiting van de gebruiker van aardgas op het aardgastransmissiesysteem noodzakelijk maken. Bovendien heeft dat artikel enkel betrekking op een specifieke groep van gebruikers van aardgas, namelijk de nieuwe industriële afnemers.
- 12 **De entiteit die de bestreden handeling heeft vastgesteld – de commissie voor de regulering van openbare diensten** – merkt op dat de litigieuze regels in overeenstemming zijn met de grondwet, met artikel 45, lid 7, van de energiewet en met de litigieuze bepaling van die wet – artikel 84¹, lid 1 [...].
- 13 Volgens haar vormt artikel 84¹, lid 1, van de energiewet de omzetting van artikel 23 van richtlijn 2009/73, krachtens welke de lidstaten de niet-

discriminerende aansluiting van de installaties van industriële afnemers op het aardgastransmissiesysteem moeten waarborgen.

- 14 Het feit dat de litigieuze regels voorzien in het recht van de in artikel 84¹, lid 1, van de energiewet bedoelde entiteiten, met inbegrip van gebruikers van aardgas, om te verzoeken om aansluiting van hun installaties op het aardgastransmissiesysteem en de verplichting van de aardgastransmissiesysteembeheerder om die aansluiting te waarborgen, evenals in de mogelijkheid dat gebruikers van aardgas na de effectuering van die aansluiting aardgas uit het aardgastransmissiesysteem verkrijgen, maakt van het transport van aardgas via het transmissiesysteem nog geen distributie van aardgas.
- 15 [Volgens de betrokken entiteit] hebben de betrokken partijen tijdens het opstellen van de litigieuze regels verzocht om beperkingen op de aansluiting van de installaties van gebruikers van aardgas op het aardgastransmissiesysteem. Noch de nationale wetgeving, noch artikel 23, lid 1, van richtlijn 2009/23 voorziet echter in beperkingen van dat recht. Indien enkele industriële afnemers van aardgas zouden besluiten hun installaties te ontkoppelen van het aardgasdistributiesysteem en aan te sluiten op het aardgastransmissiesysteem, zou het effect daarvan op de betalingen van de overige gebruikers van aardgas voor de distributie van aardgas relatief beperkt zijn.

Korte uiteenzetting van de motivering van de prejudiciële verwijzing

- 16 In casu moet worden bepaald of richtlijn 2009/73 zich verzet tegen een wettelijke regeling van een lidstaat krachtens welke iedere gebruiker van aardgas zich kan aansluiten op het aardgastransmissiesysteem.
- 17 Volgens de Satversmes tiesa kan uit artikel 2, punt 3, van richtlijn 2009/73 op het eerste gezicht worden afgeleid dat het transport van aardgas door een gedeelte van het net van hogedrukpijpleidingen dat in de eerste plaats wordt gebruikt voor lokale aardgasdistributie met het oog op de levering aan eindafnemers, niet tot de transmissie van aardgas behoort. Het aardgas wordt rechtstreeks vanuit het aardgasdistributiesysteem, en niet via het aardgastransmissiesysteem, naar het aardgasnet van de eindafnemer getransporteerd.
- 18 Uit artikel 23 van richtlijn 2009/73 blijkt niettemin dat industriële afnemers, of althans nieuwe industriële afnemers, hun installaties kunnen aansluiten op het aardgastransmissiesysteem. In richtlijn 2009/73 wordt het begrip „industriële afnemer” niet gepreciseerd. Van de in artikel 2, punt 24, van richtlijn 2009/73 bedoelde categorieën afnemers zou op eindafnemers het begrip „industriële afnemer” van toepassing kunnen zijn, aangezien, te oordelen naar de voorbereidende werkzaamheden voor die richtlijn, dat begrip betrekking zou kunnen hebben op personen die aardgas verbruiken. De Satversmes tiesa is van oordeel dat, gegeven het feit dat de in artikel 2, punt 27, van richtlijn 2009/73 bedoelde eindafnemer zowel een huishoudelijke als een niet-huishoudelijke

afnemer kan zijn, de industriële afnemer slechts een niet-huishoudelijke afnemer in de zin van artikel 2, punt 26, van de richtlijn kan zijn.

- 19 Derhalve kan worden aangenomen dat artikel 23 van richtlijn 2009/73 de lidstaten de verplichting oplegt om een wettelijke regeling vast te stellen die het afnemers, althans niet-huishoudelijke afnemers, toestaat om rechtstreeks te worden aangesloten op het aardgastransmissiesysteem, of dat een dergelijke regeling in overeenstemming met de richtlijn zou kunnen zijn.
- 20 Uit de litigieuze regels in de onderhavige zaak en uit artikel 1, punten 13 en 15, van de energiewet kan worden afgeleid dat iedere gebruiker van aardgas, met inbegrip van de gebruiker die geen nieuwe industriële afnemer is, zich in Letland kan aansluiten op het aardgastransmissiesysteem. Bijgevolg moet in casu worden bepaald of die regeling in strijd is met artikel 2, punt 3, en artikel 23 van richtlijn 2009/73.
- 21 In de onderhavige zaak moet rekening worden gehouden met artikel 2, lid 2, VWEU inzake de bevoegdheden van de Europese Unie en de lidstaten op bepaalde gebieden. Volgens artikel 4, lid 2, onder a) en i), delen de Europese Unie en de lidstaten bevoegdheden op de gebieden interne markt en energie.
- 22 Door de vaststelling van richtlijn 2009/73 hebben het Europees Parlement en de Raad in wezen bevoegdheden van de Europese Unie op deze gebieden uitgeoefend. In de onderhavige zaak bestaan er evenwel vragen over de betekenis, in het kader van de uitoefening van een door de Europese Unie en de lidstaten gedeelde bevoegdheid, van het in artikel 32, lid 1, van richtlijn 2009/73 erkende beginsel van toegang van derden.
- 23 Uit de overwegingen 1, 3, 6 en 8 van richtlijn 2009/73/EG kan worden opgemaakt dat de interne markt voor aardgas van de Europese Unie tot doel heeft om een echte keuzevrijheid te bieden aan alle consumenten in de Europese Unie, zowel particulieren als ondernemingen. Zonder effectieve ontvlechting van netten en productie- en leveringsactiviteiten bestaat het risico van discriminatie bij de exploitatie van het net. Die discriminatie kan zich voordoen wanneer een verticaal geïntegreerde marktdeelnemer productie- en leveringsactiviteiten verricht en tegelijkertijd een transmissie- en distributiesysteem voor aardgas beheert. In dat geval kan het zijn dat de verticaal geïntegreerde marktdeelnemer er geen belang bij heeft om te waarborgen dat eventuele concurrenten in de markt voor de productie of levering van aardgas toegang hebben tot het transmissie- en distributiesysteem dat hij beheert. Dat zou de uitoefening van de door het VWEU gegarandeerde vrijheden bemoeilijken, doordat niet alle consumenten vrij zouden zijn hun aanbieder te kiezen en niet alle aanbieders vrijelijk zouden kunnen leveren aan hun afnemers, hoewel volgens overweging 48 van richtlijn 2009/73/EG de belangen van consumenten centraal moeten staan.
- 24 Naar het oordeel van de Satversmes tiesa volgt uit de voorgaande overwegingen dat richtlijn 2009/73 tot doel heeft om de belangen van consumenten te

beschermen, door de door de consumenten – de eindafnemers – gekozen handelaars in en aanbieders van aardgas te beschermen tegen discriminatie bij de toegang tot aardgastransmissie- en distributiesystemen. Het in artikel 32, lid 1, van richtlijn 2009/73/EG erkende beginsel van toegang van derden is namelijk indirect van toepassing op eindafnemers.

- 25 Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft een vergelijkbaar standpunt ingenomen bij de beoordeling van het beginsel van toegang van derden tot de interne markt voor elektriciteit overeenkomstig artikel 20 van richtlijn 2003/54/EG van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en houdende intrekking van richtlijn 96/92/EG. In lid 1 van dat artikel wordt specifiek bepaald dat de lidstaten moeten zorgen voor de invoering van een systeem voor toegang van derden tot de transport- en distributienetten, op basis van gepubliceerde tarieven die gelden voor alle in aanmerking komende afnemers en die objectief worden toegepast zonder onderscheid te maken tussen gebruikers van het net. Bovendien bevatte richtlijn 2003/54 weliswaar geen aan artikel 23 van richtlijn 2009/73 analoge bepaling, maar werd in artikel 2 van richtlijn 2003/54 bepaald dat het begrip „transport” niet alleen het transport van elektriciteit naar distributiemaatschappijen, maar ook dat naar eindafnemers omvatte.
- 26 In dit verband heeft het Hof van Justitie geconcludeerd dat aangezien systeemgebruikers waren opgenomen onder de werkingssfeer van artikel 20, lid 1, van richtlijn 2003/54, dat artikel ook aan in aanmerking komende afnemers het recht op niet-discriminerende toegang tot de systemen verleende. De lidstaten behielden manoeuvreerruimte om de systeemgebruikers, waaronder in aanmerking komende afnemers, naar het ene of het andere soort systeem te sturen, op voorwaarde echter dat zij dit deden om niet-discriminerende redenen en op grond van objectieve overwegingen. De systeemgebruikers hadden recht op toegang tot een elektriciteitssysteem, maar de lidstaten konden beslissen of de aansluiting op het ene of het andere soort systeem plaatsvond. Op grond van die overwegingen oordeelde het Hof van Justitie dat artikel 20 van de richtlijn aldus moest worden uitgelegd dat dit artikel enkel de verplichtingen van de lidstaten op het gebied van de toegang van derden tot elektriciteitstransmissie- en elektriciteitsdistributiesystemen, en niet de aansluiting daarop regelde, en dat het niet bepaalde dat het systeem voor toegang tot de netwerken, dat de lidstaten moesten invoeren, de in aanmerking komende afnemer in staat moest stellen om naar eigen goeddunken het soort systeem te kiezen waarop hij zich wilde aansluiten (arrest van het Hof van Justitie van 9 oktober 2008, Sabatauskas e.a. C-239/07, EU:C:2008:551, punten 45, 47 en 49).
- 27 Voornoemde rechtspraak van het Hof van Justitie heeft betrekking op het beginsel van toegang van derden tot de interne markt voor elektriciteit, maar dat beginsel wordt eveneens erkend in de interne markt voor aardgas. Bijgevolg moet worden geconcludeerd dat artikel 32, lid 1, van richtlijn 2009/73 enkel de verplichtingen van de lidstaten op het gebied van de toegang van derden tot aardgastransmissie- en aardgasdistributiesystemen regelt en niet de aansluiting daarop, en dat het niet

bepaalt dat het systeem voor toegang tot de netwerken dat de lidstaten moeten invoeren de eindafnemer in staat moet stellen om naar eigen goeddunken het soort systeem te kiezen waarop hij zich wil aansluiten.

- 28 Uit bovenstaande overwegingen zouden verschillende conclusies kunnen worden getrokken, te weten:
- 1) Artikel 32, lid 1, van richtlijn 2009/73 legt de lidstaten verplichtingen op ten aanzien van de toegang van derden tot de aardgassystemen, en niet ten aanzien van de aansluiting daarop, en de lidstaten behouden manoeuvreerruimte om systeemgebruikers, waaronder eindafnemers, naar het ene of het andere type systeem te leiden, terwijl de door artikel 23 van de richtlijn aan de lidstaten opgelegde vereisten inzake de aansluiting van industriële afnemers op het aardgastransmissiesysteem enkel betrekking hebben op gevallen waarin een lidstaat eindafnemers in de richting van het aardgastransmissiesysteem heeft gestuurd.
 - 2) Artikel 23 en artikel 32, lid 1, van richtlijn 2009/73 leggen de lidstaten verplichtingen op ten aanzien van de toegang van derden tot en de aansluiting van derden op aardgassystemen die specifiek voorzien in de aansluiting van industriële afnemers op zowel het aardgastransmissiesysteem als het aardgasdistributiesysteem.
- 29 In casu heeft de Satversmes tiesa reeds de samenhang tussen de bepalingen van de energiewet en richtlijn 2009/73 en de inhoud van de bepalingen van die richtlijn vastgesteld. De vragen die in de onderhavige zaak zijn gesteld zijn niet eerder het voorwerp van rechtspraak van het Hof van Justitie geweest. Daarom rechtvaardigen de omstandigheden van deze zaak de indiening van een verzoek om een prejudiciële beslissing bij het Hof van Justitie van de Europese Unie.